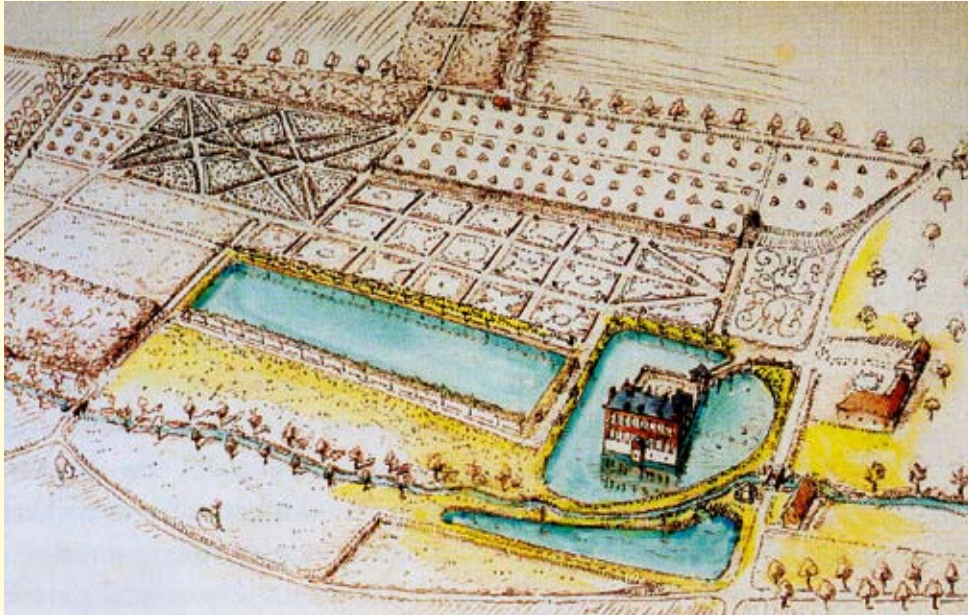

HET “DOMEIN VAN KWABEEK”

Het kasteeldomein van kwabeek rond 1170, reconstructietekening naar de Ferrariskaarten(1771-1775) door J.Halfants

HET "DOMEIN VAN KWABEEK"

Een kasteeldomein vormde een leefgemeenschap :
naast het kasteel waren alle functies aanwezig om zelfbedruipend te zijn.

Het "Domein van Kwabeek" is uniek omdat alle elementen nog terug te vinden :

- het kasteel (4 - 5)
- de vijvers, (8 - 9)
- de boerderij (13)
- de molen (12)
- de stoeterij (13)
- de bakoven (11)
- de ijskelder (14)
- de hoogstamboomgaard (19)
- de kruidentuin (18)
- de hovenierswoning en groentekelder (10)
- het boswachtershuis
- het bos, hooiland en park met
vreemde bomen, landschaparchitectuur (15 - 16)

DE NAAM KWABEEK

Toen de landbouwgronden nog niet gedraineerd waren, lag de watertafel heel wat hoger dan vandaag. Bruggen over de beek waren eerder zeldzaam, meestal werd er door de beekbedding gewaad. Waar de oversteek een riskante onderneming was door een “kwade beek”, de Velp, bevond zich de nederzetting “Kwabeek”

De naam werd op verschillende manieren geschreven; Quabeek, Quabecke, Kwabeke, naargelang tijd en oorsprong van de vermelding.

HET KASTEEL

Op de eerste afbeelding (einde 17de eeuw) wordt het kasteel voorgesteld als een hoge, met grachten omgeven, donjon. Een reconstructietekening van J. Halfants op basis van de Ferrariskaart(1780) toont een waterkasteel, toegankelijk via een ophaalburg, gelegen in een fraaie, geometrisch aangelegde tuin. Verschillende eigenaars hebben het kasteel verbouwd tot het huidige gebouw.

Sedert 1980 is het domein eigendom van de gemeente. Het kasteel doet dienst als gemeentehuis.

Zowel het gebouw als de omgeving zijn geklasseerd sinds 1984.

BESCHRIJVING VAN HET KASTEEL VAN QUABEEK :

Het landhuis in neoclassicistische stijl heeft twee verdiepingen in baksteen, op een boord van witte zandsteen. De ramen en deuren zijn eveneens afgeboord met witte zandsteen. Het fronton boven de hoofdingang draagt het wapenschild van de laatste bewoners, Baron Antoine Ernst de Bunswijck en zijn echtgenote. Boven het terras op het zuiden prijkt het wapenschild van de familie “de Liedekercke”.

BEWONERS EN HEREN VAN KWABEEK

De eerste bewoners van “het goed van Kwabeek” pachtten de hoeve van Kwabeek en de molen van de graaf van Leuven. De hoeve is dus enkele eeuwen ouder dan het kasteel. Gerard van Wezemaal, die als eerste de titel “heer van Kwabeek” droeg is vermoedelijk de bouwheer van het eerste kasteel of heerlijk slot, vermoedelijk rond 1270. Hij was geen boer zoals zijn voorouders, maar ridder en krijgsman en nam als senechal-maarschalk deel aan de Gulden Sporenslag in 1302.

De achtereenvolgende eigenaars zijn niet steeds de bewoners van het kasteel van Kwabeek.

Enkele families die een rol gespeeld hebben in de geschiedenis van Kwabeek : de familie van Rummen (1355), van Montenaken (1367), van Tudekem (1378), van Borchoven (1428), van der Ee (1472), van Houthem, Gasparini, Bosch (1668), De Kerpen, de Goupy (1710-1794).

Een aantal jaren staat het kasteel leeg en wordt het geplunderd door Franse troepen tot ridder Philippe de Wouters de Bouchout in 1813 zijn intrek neemt.

In 1893 drukt graaf Robert de Liedekerke zijn stempel op het domein. Zowel kasteel als domein worden grondig herwerkt. Charles, Octave Jacmart, artilleriesluitenant en verwant met de familie de Wouters wordt in 1903 voor een korte periode eigenaar. In 1914 volgt een Duitse bezetting en plundering tot in 1922 baron Antoine Ernst de Bunswyck eigenaar wordt van het domein.

Na de moord op Barones Thérèse Ernst de Bunswijck wordt de gemeente in 1980 eigenaar en op 1 oktober 1988 wordt het kasteel officieel ingehuldigd als gemeentehuis van de fusiegemeente Boutersem.

DE VIJVERS

Bij een eerste bezoek aan het park van Kwabeek valt vooral de grote rechthoekige vijver op. Door zijn langgerekte vorm, evenwijdig met de rechtgetrokken Velpe, heeft de vijver het karakter van een kanaal.

Op het einde van de vijver werd een zitbank gebouwd die nu meer dienst doet voor het opwarmen van zonnende hagedissen dan voor rustende mensen. Na de aankoop door het gemeentebestuur werd een akkoord gemaakt om een deel van de

vijver te gebruiken voor passieve recreatie(vissen) en het ander deel als natuurlijk waterrijk gebied te beheren. Om deze verschillende gebruiksvormen mogelijk te maken werd in het midden van de "grande canal" een dwarse afsluiting met wilgenteenvlechtingen uitgevoerd onder water.

De heemvijver is een resterend deel van de oude slotgracht, die gedempt wordt. Op kaarten uit de 19^e eeuw wordt deze vijver aangeduid als een lustvijver.

HOVENIERSWONING EN GROENTEKELDER

Langs de met linden beplante toegangsreef staat een klein vierkant gebouw. Dat deed vroeger dienst als portierhuisje en kippenhok. In de kelder werden de groenten, fruit en dahliaknollen bewaard. Boven het kippenhok was plaats voor één bewoner die, via het enige raam aan de achterkant, toezicht hield op de dreef.

DE BAKOVEN

Voor de bewoners en het personeel van het kasteeldomein was de aanwezigheid van een goedwerkende oven levensbelangrijk. Om de oven te stoken worden hetsels (bussels) van takhout gebruikt opgestapeld in een houtmijt. Sinds de herstelling van de bakoven wordt maandelijks brood gebakken door leden van de Heemkundige kring Velpelven. Per keer worden er ongeveer 45 broden gebakken.

HET MOLENHUIS

De molen van Kwabeek wordt al vermeld in het begin van de 11^e eeuw. Het is steeds een graanmolen geweest die het water van de Velp gebruikt als drijfkracht. In het begin van de 20ste eeuw werd de molen omgebouwd tot een “turbinemolen” : het rad draait horizontaal en de energie wordt overgebracht door een aandrijfriem. De turbinemolen is uit gietijzer vervaardigd. Het water wordt opgevangen in buizen en naar het draaiend deel geleid. Een hekken voor de molen moet verhinderen dat het mechanisme geblokkeerd raakt door voorwerpen (stenen, hout ..) meegevoerd door het water. Het mechanisch deel staat opgesteld langs de Kwabeekstraat. Het molenhuis is in privébezit.

BOERDERIJ EN STOETERIJ

Beide gebouwen zijn in privébezit.

Leuk detail :

In het domein van Kwabeek zou de eerste suiker uit suikerbieten gehaald zijn. De suikerstroop werd vervolgens voor verwerking met de trein naar Tienen getransporteerd. Dit speelt zich af tijdens het bewind van Napoleon toen door de blokkade van de havens van Antwerpen en Rotterdam, de aanvoer van suikerriet niet mogelijk was. De bakermat van het Tiense klontje zou dus in Verrijck liggen! Het “suikerfabriekje” heeft vermoedelijk tussen de boerderij en de watermolen gestaan.

DE IJSKELDER

De ijskelder van Kwabeek is een omgekeerd eivormig bakstenen gebouw dat voor tweederde in de bodem zit. De toegang via een gebogen sas, leunt aan bij de eigenlijke berging, die 3 meter diameter heeft en 5 meter hoog is. De bodem ervan bevindt zich hoog genoeg boven de watertafel, zodat smeltwater door de poreuze steen kan wegsijpelen. In de winter werd ijs gekapt op de vijver en in de ijskelder bewaard. Had men ijs nodig in het kasteel, voor het koelen van schotels of dranken, dan werd ijs uit de ijskelder gehaald en in de "ijskast" van het kasteel gelegd : een zinken bak in een kast met daarop een rooster om schotels op te plaatsen.

TUINARCHITECTUUR

Aanvankelijk is de tuin aangelegd als een Franse baroktuin : de tuin staat ten dienste van de architectuur. Het gebouw vormt het centrum van de symmetrie in de tuinaanleg. Men maakt gebruik van verschillende ornamenten zoals stenen kandelaars, zitbanken, fonteinen. Later deed de Engelse landschapstuin zijn intrede waar de natuur niet ondergeschikt werd aan de architectuur.

Het park sloot beter aan bij de natuurlijke omgeving, was milieuvriendelijker en bood ook het voordeel van grasland met hooiproductie. Door jarenlang onderhoud ontstonden bloemrijke graslanden, met bv margriet, weidestrepzaad, scherpe boterbloem, knoopkruid, enz., wat het insectenleven en dus ook het vogelleven ten goede kwam. Door een aangepast beheer kan men dit prachtig hooiland behouden. Ook voorjaarsbloei-ers doen het goed in dit park bijvoorbeeld het sneeuwklokje, de vingerhelmbloem en de narcis. En ook de gevlekte rupsklaver is op het juiste tijdstip te bewonderen.

Enkele merkwaardige bomen hebben het domein ook bekendheid gegeven. Zo is er de monumentale plataan bij de kruidentuin achter het kasteel. Eigenlijk zijn het verschillende platanen die wellicht in een groepje werden aangeplant om ze later op hun definitieve plaats te zetten. Het uitplanten is echter nooit gebeurd met als resultaat een centrale zuilvormige stam met een omtrek van 4 m.

Ook de moeite waard zijn: de libanonceder, de tulpenboom, de zuilcipres, de ginkgo, enz.

DE KRUIDENTUIN EN ROZENTUIN

Zowel geneeskrachtige kruiden als keukenkruiden werden er geteeld. De vroegere kruidentuin lag op de linkeroever tussen kasteel en boswachtershuis. De huidige kruidentuin wordt door leden van de heemkundige kring Velpelven onderhouden. Zij hebben een boekje uitgegeven met de beschrijving en het gebruik van de geteelde kruiden.

Naast de kruidentuin ligt de rozentuin. Rozen waren vroeger zeer gegeerd omwille van de parfum maar ook voor de rozenbottels rijk aan vitamine C.

DE HOOGSTAMBOOMGAARD

De variëteiten die in deze boomgaard staan zijn zeer oud en waardevol.

De eerste rijpe appels kunnen al geoogst worden eind juli! Ook het gekende “sterappeltje” of “binnenrooike” of “wijnappeltje” ontbreekt niet.

Ook de kersen worden gesmaakt en kersenbomen van die omvang zijn zeldzaam.

V.U. GEMEENTEBESTUUR BOUTERSEM
NEERVELPSESTRAAT 11, 3370 BOUTERSEM

Het domein van Kwabeek bevindt zich in Boutersem, een landelijke gemeente in Vlaams-Brabant of Het domein van Kwabeek bevindt zich in Boutersem, een Vlaams-Brabantse landelijke gemeente. Het is gelegen aan de Neervelpstraat 11. GPS-coördinaten:

Breedtegraad : 50°49'41,308" N

Lengtegraad : 4°49'25,651" O

Voor meer informatie over de gemeente en het domein kan u terecht op de toeristische dienst van de gemeente (www.boutersem.be).

Dit is een uitgave van ARTO Boutersem namens het gemeentebestuur.